

Kjeld Winding har naturligvis Ret, naar han i sin bog *Treschow. Advokat, Godsejer, Politiker. 1786—1868 (1951)* siger, at Politikerne af den konservative Fløj fra 50-erne er blevet overstraalet af de nationalliberale. Men deri er intet mærkeligt. For det første var Mænd som Lehmann og Monrad rent menneskeligt ulige interessantere end Bluhme og Sponeck. For det andet er det nu een Gang Avantgarden, der bider sig fastest i Publikums Bevidsthed. Det misbrugte Ord reaktionær er i saa Henseende af magisk Virkning. For nogle Aar siden var en ikke marxistisk Historiker Ansøger til en Universitetslærerpost. Da man gjorde rette vedkommende opmærksom paa, at han dog havde skrevet adskilligt, var Svaret: »Ja, men det er vel noget reaktionært Sludder.»

For Resten lader det sig ikke paastaa, at de store nationalliberale har faaet den historiske Behandling, de har Krav paa. Vi mangler Monografier over Hall, Lehmann og Krieger, og selv med Monrad er der langt igen. I den seneste Tid har pietetsfuld Familie sørget for, at to af de reaktionære har faaet deres Æresminde, først David og nu Treschow. Det er overordentlig fortjenstfuldt, selv om Mæcenatet naturnødvendigt i nogen Maade begrænser Biografens Frihed. Dette tør siges uden at sætte nogen som helst Plet paa Mæcenerne saa lidt som paa Biograferne. Men der er og bliver Forskel paa at sætte en fortjent Mand et Æresminde og at belyse ham helt rundt ud fra selvstændigt Initiativ.

Der foreligger intet om, at Treschow skulde være en naturlig Opgave netop for Kjeld Winding. Saa meget større er Æren for, at Arbejdet dog er lykkedes saa godt. Nu maa det indrømmes, at der er meget forsonende ved Treschows Psyke, selv naar man erkender, at han var en fæl reaktionær og Kapitalist. Hans Livs- og Jordglæde, hans fornemme bon sens, hans kølige Vurdering af ydre Magt er afgjort Træk hos den fødte Patricier og placerer ham et Stykke over adskillige af Tidens Koryfæer. Man kan vurdere hans advokatoriske Indsats og Triumfer forskelligt — jeg vilde mene, at Winding trods al Forsigtighed snarest er for højt oppe — det staar fast, at han ikke har søgt og ikke faaet Lejlighed til at kompromittere sig i Politik, skønt Spillet utvivlsomt interesserede ham. En Reservation, der tiltaler.

Inden for den Trehed, der rummer Treschows Livsværk, er det utvivlsomt hans Gerning som Godsejer, der har sat dybest Spor, og det er ogsaa den, Winding skildrer udførligst og bedst ud fra et stort nyt Kildemateriale. Afsnittet Brahesborg og især »Det forrige Grevskab Laurvigen« er skrevet med Sikkerhed og Grundighed. Noget vanskeligere kan det være at faa fat paa Treschows Indsats i Politik, men det skyldes i væsentlig Grad

den Baghaandsrolle, han spillede, og det bristende Kildemateriale. At der her kunde være sagt et og andet mere, er dog utvivlsomt. At krydsvise Forbindelser Partierne imellem som Halls og Treschows har spillet en langt større Rolle end ofte klargjort, turde være givet. Langt ud over sligt rejser der sig store Problemer, der stærkere og stærkere kræver deres Løsning. Vi spiller med seks Bolde: Enevælde, Demokrati, Helstat, Ejderstat, Dansk og Tysk. I dette Spil ligger Danmarks Historie i Aartierne før og efter 1850. Den brede folkelige Opfattelse, der altid løber og maa løbe hurtigere end den historiske Undersøgelse, har Gang paa Gang hamret Problemløsninger fast, som ikke kan holde. Det samme kan hænde Historikerne. Mere end nogen Sinde trænger vi nu til den stærke Hjerne og det rene Sind, der kan og vil dømme gammelt og nyt, Dansk og Tysk imellem. Det vilde være ubilligt at kræve, at Winding skulde have taget disse Problemer op i sin Bog; men de rejser sig med større og større Styrke hver Gang, man læser om Tiden.

Windings Skøn er som Regel roligt og velovervejet. Naturligvis kan der rettes Indvendinger imod Enkeltheder. Var J. H. A. Tauber (S. 16 f.) en svag eller nidkær Skoleleder? Mon Svaret her ikke som saa ofte falder sammen med et Opgør mellem to Tider. Hvem er *nu* en nidkær og hvem en moderne Skoleleder? Hvis Forfatteren af Stamtavlen i Danmarks Adels Aarbog 1948 ikke har ekstra Beviser i Baghaanden, maa man med Winding erkende, at det henstaar ganske usikkert, om Frederik Vilhelm Rosenkilde Treschow var en Søn af sin officielle Stefader F. W. Treschow.

Bogen om Treschow bærer Spor af sin Oprindelse, og det kan ikke være andet, men Opgaven, som den er stillet, er løst ud fra sikker historisk Metode, med Sporsans over for Materialet og med redelig Villie til at forstaa. Den placerer med eet Slag sin Forfatter blandt dem, man tør vente sig noget af.

Povl Engelstoft.

I 1902 stiftedes de tre største provinssammenslutninger inden for husmandsbevægelsen. De samvirkende danske husmandsforeninger har i anledning af 50-året herfor ønsket at udgive en større samlet skildring af den udvikling, husmandsbruget har gennemgået fra landsbyfællesskabets tid til nutiden, som et vidnesbyrd om den indsats, der er gået forud for de resultater, husmandsbevægelsen er nået frem til i dag. Nu foreligger første del: Fridlev